

По дорозі в Казку (скорочено)

Олександр Олесь

Основні дійові особи:

Він — головний герой твору, Учитель;

Дівчина — дівчина, в яку закоханий Він;

Люде — юрба;

Швець — наречений Дівчини.

Перша картина

Ліс. Ніч. Люде. Убрання не має ознак нації й часу.

Група людей заблудилась у лісі. Вони не мають що їсти і розмірковують чи на почати їм харчуватись травною, щоб не вмерти з голоду. Вони втомлені і покалічені довгим і безплідним шуканням дороги.

Серед юрби є Він - молодий юнак, що закоханий в Дівчину. Дівчині шкода його, але вона на сприймає хлопця серйозно, бо Він дуже молодий, вразливий і не вміє постояти за себе, а днем раніше його навіть налякав борсук. Крім того, Дівчина має за нареченого Шевця, який пошив їй чудові міцні черевички, а Він не здібний ні до якої справи.

Самолюбство головного героя задівають слова Дівчини. Він говорить, що хоча він і слабкий, його душа летить в небо, немов орел, коли інші лежать на місці, немов камінь. Він заявляє, що піде шукати дорогу. Усі лише сміються, не вірячи його словам, але він таки йде. Хтось побіг за ним, щоб повернути назад, але безрезультатно: колюче гілля не пустило вперед.

Юрба обговорює чи справді Він пішов шукати чи лише заховався за сусіднім кущем і слухає їх розмову. Багато хто засуджує юнака, деякі кажуть, що розуміють його вчинок: адже те, як вони живуть зараз - нестерпно. Ті, хто раніше теж ходили шукати дорогу, критично ставляться до його вчинку: адже вони теж шукали, але нічого не знайшли. Однак обговоривши між собою свої спроби, вони приходять до висновку, що, можливо, Він щось таки знайде, бо вони по-суті відходили лише на кілька кроків.

Раптом вони чують вдалині крик юнака. Вони відкликаються на його гук і він приходить до них. Юнак говорить, що знайшов щось, але не розкаже що, доки усі не встануть. З неохотою юрба встає, бо усім цікаво, що Він знайшов. Юнак повідомляє, що знайшов стежку, що веде до сонця. Юрба відповідає розчаровано, що вони сподівались, що Він знайшов козу чи піймав у тенета якогось дикого звіра.

Він кличе людей піти за ним до сонця. Але більшість вирішує, що це божевільні балачки. Лише деяка молодь підтримує юнака, бо його слова вселяють їм надію: "І я вас поведу до світлої мети — тропа веде до неї. Що тут тропа лежить, про це я знав ще змалку. Мені казав один мандрівець, що той, хто вперше йшов по ній, щоб не згубить її, йшов і сіяв мак червоний. І я дві квітки сам знайшов". Як доказ він виймає з кишені дві червоні квітки.

Частина юрби радіє, що вони тепер вийдуть з лісу, інші налаштовані скептично: вони нагадують усім про те, який страшний і небезпечний шлях до сонця. Деякі не ймуть віри, що це справді той же юнак: адже лише днем раніше він злякався борсука, а тепер говорить такі відважні речі і був таким сміливим, щоб вийти в хаші. Дівчина говорить, що лише минулої ночі Він плакав. Юнак відповідає, що якби він міг сльозами переконати людей іти до зорі-мети, він би плакав.

Юнак заявляє, що виведе усіх у Казку, де панує день і сонце золоте. Кажуть, що у Казці живуть крилаті люде. По двоє крил у кожного, і навіть у дитини. Врешті він переконує юрбу, усі вирішують іти за Ним у казку.

Друга картина

Ліс. Удосвіта. Він. Дівчина. Юрба.

Усі йдуть за Ним. Він прорубує дорогу вперед. Їх ідуть сотні тисяч, шеренга простягнулась далеко. Деякі з юрби думають, що він пророк, що його сила безмежна, деякі сумніваються, чи Він взагалі знає, куди він їх веде. Він каже: "Якась година пройде — і майже всі зберуться тут до гурту. Тоді розкажете, що з ким в дорозі сталося, хто був відважніший від других, хто духом падав. Умерлих словом щирим пом'янем, без смутку довгого і зайвих сліз. Не нам, мої соколи, плакати і віддавати себе під дощ безсилим сліз. Хай ті старі, що ззаду йдуть за нами, на цілий ліс голосять."

Дівчина тепер закохана в юнака. Вона збирала маки і сплела дня Нього вінок і вдягла йому на голову, але вінок коле: разом з маками Дівчина вплела терен — він найкраще личив юнаковим кучерям.

В душі людей вселилась надія, вони вважають юнака Учителем. Одна жінка втратила маленького синочка в дорозі. Він був її єдиною розрадою, заради нього вона і вийшла в дорогу, щоб дати йому краще майбутнє, а він помер. Учитель відповідає, що це жертва, яку принесли вони усі, що якщо помирають діти, то Казка вже близько: "Хіба не бачите, що стало вже ясніше, що ніч страшна боїться нас і гине. То наші душі і серця горять і ніч осяюють собою. (...) Хто келих чистого життя не розливав поволі, а випив зразу, хоч навіть і упав, той не умре ввіки, той все віддав життю, що міг віддати. (..) Де жертви, там і перемога, і всі ви знаєте, що нас чекають жертви."

Третя картина

Ліс. Великі скелі. Гірська природа. Він. Юрба. Дівчина. Хлопчик.

Вони ідуть вже тринадцять днів, а ліс не рідшає. Батово хто питає, коли вони вже прийдуть у Казку. Декого з людей мучать сумніви.

Самого Юнака турбує раптовий сумнів — йому здається, що вони вже були тут вчора. Він питає у Дівчини, чи вона напізнає місцевості і дерев навколо. Дівчина відповідає, що ні, але її хвилюють сумніви юнака. А він справді сумнівається, його голос тремтить, він загубив десь свою корону. Усе здається йому ніби сном, ніби вони і йдуть вперед, але повертаються до того, де були, ніби усі сміються з нього і йдуть за ним лише, щоб подивитись на нього, як на якесь диво...

Він говорить, що почувається дуже слабким і починає плакати. Дівчина відповідає йому на це так: "Устань і вислухай мене. Я, може, цього більш ніколи вже казати не

стану... Ти вів юрбу... Ти розривав кущі тернові Ти зламавав дуби столітні, ти з левами поводивсь, як із псами. Ти вів нас в світлу Казку. Ти нам пророкував, і ми в словах твоїх пророчих у той же впевнювались день. Ти був найдужчий від усіх. Ти не боявсь ні грому, ні вітрів, і блискавки безсило падали, б'ючись об мідь грудей твоїх нелюдських. (...) Я йду назустріч сестрам і братам. Вони вітають ранок. Ранок! Ти засвітив його і сам безсило погасаєш!"

Чути далекі співи. Дівчина іде їм назустріч.

Співи згодом стихають, і розтинається сміх. Регіт наближається, приходить юрба. У одного на високому кілку Його корона. Юрба, угледівши Його, спиняється і мовкне. Опускається кілок з короною.

Юрба заявляє, що він не король і ніколи ним не був, і вони ніколи не слідували за ним. Ніхто з них, однак, не наслідуюється вийти і говорити від себе: усі лише повторюють одне за одним.

У Нього на очах виступають сльози, юнак звинувачує їх у маловір'ї і несправжності. Тоді юрба закидає Його камінням і розбиває йому голову... Знесилений Він лежить на землі, а юрба йде геть.

З гори сходить хлопчик і каже Йому, що він з Казки. Юнак не вірить хлопчику, і тоді, щоб довести свої слова, хлопчик відхиляє гілку і цілий потік сонячного проміння ллється через просвіт.

Він розуміє тепер, що був правий увесь час і гукає юрбу, щоб вони повернулись, але ніхто його вже не чує...

Завіса.